O‘ZBEK VA INGLIZ TRANSPORT BITIKLARINING TEMATIK GURUHLANISHI

Ergasheva Baxtiniso Uktam qizi
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23740613

Annotatsiya. Maqolada o‘zbek va ingliz tillaridagi transport bitiklari, ya’ni avtomobilning orqa oynasi, bamperi, loy tutgichi, kabinasi va salonida joylashtirilgan qisqa matnlar mavzu jihatidan tasniflanadi. Bitiklarni semantik va kommunikativ mezonlar asosida guruhlash mumkinligi, har ikki tilda ham mavzu jihatidan o‘xshash guruhlar bilan bir qatorda madaniyatga xos guruhlar mavjudligi ko‘rsatiladi. Qiyosiy tahlil natijasida o‘zbek bitiklarida diniy-himoyaviy, oilaviy-axloqiy va tilak mazmunidagi matnlar, ingliz bitiklarida esa hazil, axborot-ogohlantiruvchi va o‘zini taqdim etuvchi matnlar ustun turishi haqidagi farazlar asoslanadi.

Kalit so‘zlar: transport bitiklari, tematik guruhlanish, lingvokulturologiya, qiyosiy tahlil, madaniy kod, nutqiy akt, o‘zbek tili, ingliz tili.

1. Kirish

Transport vositalariga yozilgan bitiklar og‘zaki va yozma nutq oralig‘ida turuvchi, norasmiy yozuv madaniyatining o‘ziga xos ko‘rinishidir. Ularning muallifi, odatda, kasbiy yozuvchi emas, balki haydovchi yoki mashina egasi bo‘lib, matn notanish, harakatdagi o‘quvchiga qaratiladi. Shu sababli bitik qisqa, tez o‘qiladigan va umumiy madaniy bilimga tayanadigan bo‘lishi kerak. Mana shu xususiyatlar bitiklarni xalq dunyoqarashi, qadriyatlari va muloqot odatlarini o‘rganish uchun qimmatli manbaga aylantiradi.

Tilshunoslikda bitiklar ko‘pincha alohida misollar sifatida keltiriladi yoki bitta tilning doirasida tavsiflanadi. Turli lingvomadaniy jamoalar bitiklarini mavzu jihatidan qiyoslash esa kam o‘rganilgan masaladir. Holbuki, tematik guruhlanish bitiklarning qaysi ijtimoiy ehtiyojlarga xizmat qilishini, jamoa qaysi mavzularni jamoat oldida ifodalashga loyiq deb bilishini aniqlash imkonini beradi. Tadqiqotning maqsadi o‘zbek va ingliz transport bitiklarining asosiy mavzuviy guruhlarini ajratish, ularni qiyoslash va farqlarning madaniy sabablarini izohlashdan iborat.

2. Tadqiqot metodologiyasi va guruhlash mezonlari

Tadqiqotda tavsifiy, kontent-tahlil va qiyosiy usullardan foydalaniladi. Bitiklar transport vositasining turi (yuk mashinasi, avtobus, taksi, yengil avtomobil), matnning joylashgan o‘rni (orqa oyna, bamper, loy tutgich, old oyna, salon), tili va yaratilish usuli (qo‘lda yozilgan, bosma, tayyor stiker, maxsus raqam belgisi) bo‘yicha qayd etiladi. Tematik guruhlash uchun asosiy mezon sifatida matnning bosh kommunikativ maqsadi olinadi: bitik tilak bildiradimi, ogohlantiradimi, o‘zini tanishtiradimi, hazillashadimi yoki biror g‘oyani targ‘ib qiladimi.

Tasnifda ikkita qoida tutiladi. Birinchidan, guruhlar bir-birini istisno qilmaydi, chunki bitta matn bir vaqtning o‘zida bir nechta mavzuga aloqador bo‘lishi mumkin. Masalan, onaning duosiga ishora qiluvchi bitik ham oilaviy, ham diniy-himoyaviy guruhga tegishlidir. Bunday hollarda matn dominant maqsadiga qarab joylashtiriladi. Ikkinchidan, guruhlar ikki til uchun umumiy sxema asosida ajratiladi, shunda ularni bir-biri bilan qiyoslash mumkin bo‘ladi. Keltirilgan misollar har bir guruhning tipik vakillari sifatida berilgan.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

3. O'zbek transport bitiklarining tematik guruhlari

O'zbek bitiklarida quyidagi asosiy guruhlarni ajratish mumkin.

Diniy-himoyaviy bitiklar. Bu guruhga yo'lga chiqishda Allohdan himoya so'rovchi yoki mashinani yomon nazardan asrashga qaratilgan matnlar kiradi: Bismillah, Alloh yor bo'lsin, Allohga tavakkal, Ma sha Alloh. Bunday bitiklar yo'l xavfi bilan bog'liq qadimiy e'tiqodiy tasavvurlarni davom ettiradi va ko'pincha old oynaning ichki tomoniga yoki salon oynasiga joylanadi. Ular o'quvchiga emas, balki ramziy tarzda mashina egasining o'zi va uning yo'lini himoya qiluvchi kuchga qaratilgan.

Oilaviy-axloqiy bitiklar. Eng barqaror guruhlardan biri bo'lib, ota-ona hurmati va oila qadriyatlarini ifodalaydi: Ona duosi, Ota rozi — Xudo rozi, Onamning duosi yo'lda asraydi. Bunday matnlar haydovchining ota-onaga hurmati orqali o'zini yaxshi inson sifatida ko'rsatadi va o'quvchiga ham shu qadriyatni eslatadi. Guruhdagi matnlar o'zbek madaniyatida oila va avlodlar bog'liqligi markaziy o'rin tutishini yaqqol ko'rsatadi.

Yo'l tilagi va ogohlantirish bitiklari. Bu guruhda Oq yo'l, Yo'lingiz bexatar bo'lsin, Sekin yursang, uzoqqa borasan kabi matnlar uchraydi. Ularning bir qismi ijtimoiy-axloqiy ohangdagi tilak, bir qismi esa xavfsizlik haqidagi ogohlantirishdir. Tilak ifodalovchi bitiklarda an'anaviy marosim formulalari saqlanib qolgani, ogohlantiruvchi matnlarda esa ko'pincha maqol shakli ishlatilgani diqqatga sazovor.

Hayotiy-falsafiy bitiklar. Bunday matnlarda yo'l hayot timsoli sifatida qaraladi: Hayot — yo'l, Dunyo o'tkinchi, Sabr — qanoat. Haydovchi o'z hayotiy tajribasini umumlashtirib, o'quvchiga oqilona xulosa taqdim etadi. Bu guruh maqol va hikmatli so'zlar bilan chambarchas bog'liq, shu bois ularda intertekstuallik yuqori.

O'zini taqdim etish bitiklari. Haydovchi o'z hududi, kasbi yoki shaxsiy fazilatini bildiradi: Farg'ona yigiti, Samarqanddan salom, Yo'l sultoni. Bunday matnlar harakatlanuvchi muhitda notanishlar oldida o'zini aniqlash vazifasini bajaradi, hududiy mansublikni ta'kidlaydi va jamoaviy g'ururni namoyon etadi.

Hissiy va ijtimoiy-vatanparvarlik bitiklari. Birinchi tur do'stlik, sevgi va sadoqat mavzusidagi matnlarni, ikkinchisi Vatanga muhabbat va ijtimoiy qadriyatlarni ifodalovchi matnlarni o'z ichiga oladi. Bu bitiklar nisbatan kam uchrasa-da, ular jamoaviy hissiyot va ijtimoiy mafkuraning transport maydoniga kirib kelishini ko'rsatadi.

Hazil-yumor bitiklari. So'nggi yillarda o'zbek bitiklarida hazilga asoslangan matnlar ham ko'paymoqda, ular ayniqsa yosh haydovchilar va yengil avtomobillar orasida tarqalgan. Biroq bu guruh hozircha diniy, oilaviy va tilak mazmunidagi matnlarga nisbatan ancha kichik hajmni tashkil etadi.

4. Ingliz transport bitiklarining tematik guruhlari

Ingliz tilidagi bitiklar, ayniqsa Shimoliy Amerika va Buyuk Britaniya misolida, boshqacha tarkib kasb etadi. Ularda quyidagi guruhlar ajralib turadi.

Axborot va ogohlantirish bitiklari. Baby on board, Student driver, Long vehicle, Caution: wide turns, How's my driving? kabi matnlar transport vositasi yoki haydovchi haqida boshqa yo'l harakati ishtirokchisiga amaliy ma'lumot beradi. Bu guruh ko'pincha tayyor stiker yoki rasmiy yozuv shaklida bo'ladi va yo'l madaniyatining institutsional xarakterini aks ettiradi. O'zbek bitiklarida bunday matnlar ham mavjud, ammo ular tilak va maqol shaklidagi bitiklar bilan solishtirganda kamroq ahamiyatga ega.

Hazil va kinoya bitiklari. Don't follow me, I'm lost too, My other car is a Porsche, If you can read this, you're too close kabi matnlar o'quvchini jilmaytirish orqali muloqot o'rnatadi. Ular ko'pincha o'yin

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

va yashirin ma'no, ya'ni so'z o'yinlari asosida quriladi. Bu ingliz bitiklarining eng ko'p tarqalgan guruhlaridan biri hisoblanadi va bitiklarning bir qismi yirik tijorat mahsuloti sifatida ishlab chiqariladi.

O'zini taqdim etish va mansublik bitiklari. Proud parent of an honor student, universitet yoki sport jamoasi ramzlari, uy hayvonlari haqidagi stikerlar (My dog is my co-pilot) shaxsning ijtimoiy mansubligini va qiziqishlarini oshkor qiladi. Mazkur guruh ingliz madaniyatida shaxsiy identiklik va individual tanlovning ochiq namoyon etilishini ko'rsatadi.

Siyosiy va ijtimoiy qarashlar bitiklari. Support our troops, Save the whales, atrof-muhit va ijtimoiy harakatlarni qo'llovchi matnlar bamperni jamoat minbariga aylantiradi. Bunday bitiklar ko'pincha muayyan guruhga mansublikni ham bildiradi. Siyosiy mavzularning bunchalik ochiq ifodalanishi o'zbek bitiklari uchun odatiy emas.

Diniy va falsafiy bitiklar. God is my co-pilot, Not all who wander are lost, Life is a journey, not a destination kabi matnlar diniy e'tiqodni yoki hayot falsafasini bildiradi. Yo'l va sayohat obrazi, shuningdek, ingliz bitiklarida ham hayot timsoli sifatida qo'llanadi, ya'ni bu yerda o'zbek materiali bilan umumiy mavzuviy asos kuzatiladi.

Tijorat bitiklari. Xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar, yetkazib berish kompaniyalari va hunarmandlarning furgonlaridagi nom, shior va telefon raqamlari tijoriy maqsad bilan joylashtiriladi. Mazkur guruh transport vositasining reklama maydoni sifatida ishlatilishini ko'rsatadi.

5. Tematik guruhlarning lingvistik xususiyatlari

Har bir tematik guruh o'ziga xos lingvistik va nutqiy xususiyatlar bilan ajralib turadi. O'zbek tilidagi diniy-himoyaviy va tilak mazmunidagi bitiklar asosan istak mayli, qisqa ega-kesimli yoki nominativ gaplar bilan beriladi (Alloh yor bo'lsin, Oq yo'l). Bunday konstruksiyalar nutqiy akt nuqtayi nazaridan tilak va duo, ya'ni ekspressiv-direktiv aktlarga yaqin. Oilaviy-axloqiy va falsafiy guruhlarda esa maqol va hikmatli so'zlar, ya'ni tayyor paremiologik birliklar yetakchilik qiladi, chunki ular o'quvchi uchun tushunarli va ko'p ma'noni qisqa shaklga sig'diradi.

Ingliz tilidagi bitiklar sintaktik jihatdan ham qisqa, ammo ularda boshqa vositalar faol: buyruq shakli (Stay back), ellipsis, so'z o'yini va ko'chma ma'no (My other car is a Porsche). Hazil guruhida o'quvchining o'zaro taxmin qilish qobiliyatiga tayanish, ya'ni matnning bir qismini o'quvchi to'ldirishi kuzatiladi. Axborot guruhida esa ekspressivlik minimal, matn rasmiy yo'l belgisiga yaqin turadi. Demak, mavzuviy guruh matnning shaklini ham belgilaydi: shakl va mavzu o'zaro bog'liq.

Leksik jihatdan o'zbek bitiklarida arab va fors-tojik o'zlashmalari (duo, tavakkal, sabr, baraka) hamda ma'naviy-axloqiy leksika ustun bo'lsa, ingliz bitiklarida kundalik so'zlashuv leksikasi, qisqartmalar va mashhur matn manbalariga ishoralar uchraydi. Bu farq har ikki jamoaning ommaviy muloqot uslubi va ma'naviy an'analari bilan bog'liq.

6. Bitiklarning joylashuvi va transport turi bilan bog'liqligi

Tematik tanlov matn joylashadigan o'rin va transport turiga ham bog'liq. Uzoq masofaga qatnovchi yuk mashinalarida o'zbek bitiklari asosan ota-ona duosi, sabr, halol mehnat va yo'l tilagi bilan bog'liq bo'ladi, chunki haydovchi uyidan uzoq vaqt ayro yashaydi va yo'l xavfi bilan ko'proq yuzma-yuz keladi. Taksi va yo'nalishli transportda mehmondo'stlik va yo'lovchiga hurmat bildiruvchi matnlar, yengil avtomobillarda esa shaxsiy, hazilomuz yoki hissiy matnlar ko'proq uchraydi.

Ingliz tilidagi materialda ham shunga o'xshash taqsimot kuzatiladi: yuk va xizmat transportida axborot hamda tijorat bitiklari, shaxsiy avtomobillarda hazil, mansublik va ijtimoiy qarashlarni bildiruvchi stikerlar ko'proq uchraydi. Joylashuv jihatidan old oynadagi matnlar ko'proq haydovchining o'ziga yo'naltirilgan (himoya, tilak), orqa oyna va bamperdagi matnlar esa ortdan kelayotgan

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

haydovchiga qaratilgan bo'ladi. Bu holat bitikning adresati va maqsadini aniqlashda joylashuvni mustaqil mezon sifatida hisobga olish zarurligini ko'rsatadi.

Tasnifning amaliy ahamiyati ham bor. Tematik guruhlar tarjima va til o'qitishda didaktik material sifatida ishlatilishi, lug'atlarda noan'anaviy, jonli nutq birliklarini qamrab olish uchun asos bo'lishi, shuningdek, ijtimoiy-madaniy o'zgarishlarni kuzatishda indikator vazifasini bajarishi mumkin. Masalan, hazil guruhining kengayishi yoki xorijiy shiorlarning kirib kelishi madaniy ta'sir kuchayayotganini ko'rsatadi.

7. Guruhlar chegarasi va o'zaro kesishuv

Tematik tasnifning muhim xususiyati shundaki, guruhlar orasidagi chegara qat'iy emas. Ko'p bitiklar ikki yoki undan ortiq guruhning belgilarini o'zida birlashtiradi. Masalan, Ona duosi oilaviy-axloqiy guruhga mansub bo'lsa-da, undagi "duo" komponenti uni diniy-himoyaviy guruhga yaqinlashtiradi, chunki ona duosi yo'lda omad va himoya keltiradi degan e'tiqod unga asos bo'ladi. Xuddi shunday, Farg'ona yigiti kabi bitik hududiy mansublikni bildirish bilan birga, haydovchining jasorati va mardligi haqidagi ma'noni ham ifodalaydi.

Ingliz tilidagi materialda ham shunga o'xshash kesishuvlar mavjud. Proud parent of an honor student bitigi mansublik guruhiga kirsa-da, unda ijtimoiy muvaffaqiyat va oilaviy g'urur ma'nosi bor. God is my co-pilot matni diniy mazmun bilan bir qatorda yo'l obrazi orqali ifodalangan hazilomuz o'yinni ham o'z ichiga oladi. Bunday hollarda tadqiqotchi matnni dominant kommunikativ maqsadga ko'ra joylashtirishi, ikkilamchi ma'nolarni esa alohida qayd etishi lozim.

Kesishuvlar tasnifni murakkablashtiradi, lekin ayni paytda uni boyitadi: ular bitikning bir vaqtning o'zida bir nechta madaniy kodni faollashtirishini ko'rsatadi. Shuning uchun tematik guruhlanishni yakuniy tasnif emas, balki bitiklarning madaniy mazmunini ko'rish uchun tizimli asos sifatida qabul qilish ma'qul.

8. Hududiy, ijtimoiy va davriy omillar

Bitiklarning mavzuviy tarkibiga hududiy, ijtimoiy va davriy omillar ham ta'sir ko'rsatadi. O'zbekistonning turli hududlarida bitiklar tanlovi mahalliy an'analar, til variantlari va ijtimoiy muhit bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Shahar va qishloq haydovchilari, turli yosh va kasb vakillari bir xil mavzularga turlicha murojaat qiladi. Yosh avlod orasida hazil va xorijiy shiorlar ko'proq, katta yoshdagi haydovchilar orasida esa maqol, duo va oilaviy qadriyatlarga asoslangan matnlar ko'proq tarqalgan deb taxmin qilish mumkin. Bu taxmin keng ko'lamli maydon kuzatuvi bilan tekshirilishi kerak.

Ingliz tilida ham mamlakat, mintaqa va ijtimoiy qatlamga qarab bitiklar mazmuni o'zgaradi. Masalan, siyosiy saylov davrlarida ijtimoiy va siyosiy mavzudagi stikerlar keskin ko'payadi, bayram davrlarida esa mavsumiy matnlar paydo bo'ladi. Demak, bitiklar mavzusi doimiy emas, u jamiyatdagi voqealarga javob sifatida o'zgarib turadi. Shu sababli tematik guruhlanish, aslida, ma'lum davr va jamoaning madaniy surati sifatida qaralishi kerak.

9. Qiyosiy tahlil

Ikki til materialining qiyoslanishi bir qator umumiy va xos jihatlarni ko'rsatadi. Umumiy mavzular qatoriga yo'l obrazi orqali ifodalanadigan hayotiy-falsafiy matnlar, diniy mazmundagi bitiklar va shaxsning o'zini taqdim etishi kiradi. Bu holat yo'l va harakatning inson tajribasida universal ramz ekanini, shuningdek, bitiklar umumiy kommunikativ ehtiyojlarga javob berishini ko'rsatadi.

Biroq mavzularning nisbati va ifoda shakli sezilarli farq qiladi. Birinchidan, o'zbek bitiklarida jamoaviy qadriyatlar, ya'ni oila, ota-ona hurmati va diniy himoya markaziy o'rin egallaydi, ingliz bitiklarida esa shaxsiy tanlov, mansublik va hazil ko'proq namoyon bo'ladi. Ikkinchidan, o'zbek

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

bitiklarida marosim formulalari, tilaklar va maqollar keng qo‘llanadi, ya’ni matn an’anaviy og‘zaki ijod bilan bog‘lanadi, ingliz bitiklarida esa qisqa shior, so‘z o‘yini va mashhur iboralarni o‘zgartirib qo‘llash ustun. Uchinchidan, ingliz bitiklarida ijtimoiy va siyosiy mavzular ochiq ifodalanadi, o‘zbek bitiklarida esa bunday mavzular nisbatan kam uchraydi.

Shuningdek, yaratilish usuli ham farq qiladi. Ingliz tilidagi bitiklarning katta qismi seriyali ishlab chiqariladigan stikerlar va rasmiy yozuvlardir, o‘zbek bitiklari esa ko‘pincha haydovchining o‘z tanlovi bilan yozilgan yoki buyurtma asosida tayyorlangan matnlardir. Shu sababli o‘zbek bitiklarida muallifning shaxsiy mavqei, ota-onaga munosabati va e’tiqodi bevosita seziladi. Bu farqlar madaniyatlararo kommunikatsiya, tarjima va til o‘qitish jarayonida e’tiborga olinishi lozim: masalan, Ona duosi yoki Oq yo‘l formulalarining inglizcha tom ma’noli tarjimasi ularning madaniy fonini yetkaza olmaydi.

Qiyosiy tahlilning yana bir muhim natijasi shundaki, har ikki tilda ham bitiklar o‘quvchi bilan o‘zaro munosabatni turlicha quradi. O‘zbek bitiklarida muloqot ko‘pincha bilvosita: haydovchi o‘z tilagi, duosi yoki hayotiy qarashini bildiradi, o‘quvchi esa bu matnni jamoaviy bilimga tayangan holda qabul qiladi. Ingliz bitiklarida esa o‘quvchiga bevosita murojaat, ogohlantirish yoki hazil orqali o‘yin taklif qilish keng tarqalgan. Bu farq muloqotning yuqori va past kontekstli madaniyatlarga xos uslublari bilan ham izohlanishi mumkin, ya’ni birinchi holda ma’no ko‘proq umumiy bilimga, ikkinchi holda esa matnning o‘ziga tayanadi.

10. Xulosa

Tahlil o‘zbek va ingliz transport bitiklarini mavzu jihatidan umumiy sxema asosida guruhlash mumkinligini, bunday guruhlash esa har ikki madaniyatning ustuvor qadriyatlarini ko‘rish imkonini berishini ko‘rsatdi. O‘zbek bitiklarida diniy-himoyaviy, oilaviy-axloqiy va tilak mazmunidagi matnlar markaziy o‘rin tutadi, ingliz bitiklarida esa axborot-ogohlantiruvchi, hazil-kinoya va o‘zini taqdim etuvchi matnlar yetakchilik qiladi. Yo‘l va hayot obrazi, diniy mazmun hamda shaxsning o‘zini taqdim etishi har ikki tilda ham uchraydi. Kelgusi tadqiqotlarda katta hajmdagi korpus asosida har bir guruhning miqdoriy ulushini aniqlash, shuningdek, transport vositasining turi va hududiy xususiyatlarning mavzu tanloviga ta’sirini o‘rganish maqsadga muvofiq.

Tadqiqot natijalari bir nechta amaliy xulosa chiqarishga imkon beradi. Birinchidan, bitiklarni mavzuviy guruhlash usuli boshqa lingvomadaniy jamoalar materialiga ham qo‘llanishi mumkin, bu esa kengroq xalqaro qiyosiy tadqiqotlar uchun asos yaratadi. Ikkinchidan, tematik guruhlar tarjimonlar uchun madaniy jihatdan murakkab birliklarni oldindan aniqlash va ularga mos tarjima strategiyasini tanlashga yordam beradi. Uchinchidan, bunday tasnif til o‘qitishda talabalarni jonli nutq va xalq madaniyati bilan tanishtirish uchun qulay didaktik vosita bo‘la oladi.

Shuni ham ta’kidlash kerakki, maqolada keltirilgan umumlashmalar dastlabki kuzatuvga asoslangan va ular keng qamrovli korpus bilan tasdiqlanishi zarur. Shunga qaramay, taklif etilgan guruhlanish bitiklarni mavzu bo‘yicha tartibga solishning ishchi modeli sifatida xizmat qiladi. U o‘zbek va ingliz transport bitiklarining o‘xshash va farqli jihatlarini aniq ko‘rsatadi hamda ularning ortida turgan madaniy qadriyatlar, muloqot odatlari va dunyoqarash xususiyatlarini yanada chuqurroq o‘rganishga yo‘l ochadi.

Adabiyotlar

1. Endersby J.W., Towle M.J. Tailgate partisanship: Political and social expression through bumper stickers // The Social Science Journal. – 1996. – Vol. 33(3). – P. 307–319.
2. Karasik V.I. Yazykovoy krug: lichnost, kontsepty, diskurs. – Volgograd: Peremena, 2002. – 477 s.
3. Maslova V.A. Lingvokulturologiya. – Moskva: Academia, 2001. – 208 s.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

4. Sharifian F. Cultural Linguistics: Cultural Conceptualisations and Language. – Amsterdam: John Benjamins, 2017. – 186 p.
5. Telia V.N. Russkaya frazeologiya: semanticheskiy, pragmaticheskiy i lingvokulturologicheskiy aspekty. – Moskva: Shkola "Yazyki russkoy kultury", 1996. – 288 s.
6. Kövecses Z. Metaphor in Culture: Universality and Variation. – Cambridge: Cambridge University Press, 2005. – 314 p.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.